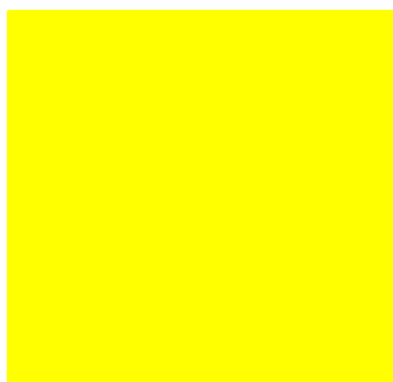

6 – 16
jahkásaččaid
giella

Vuođđobarggu leaba
Ernst Ottem ja
Jørgen Frost
ráhkadan

Skrinenteasta
Davvisámegiella

Sámegillii heivehan
Anne Dagmar
Biti Mikalsen
Tor Persen
Kirsten Wirkola

6 - 16 jahkásaččaid giella

Skrinenteasta

Davvisámegiella

ČálliidLágádus vuodđudus – ForfatternesForlag stiftelse – Authors’Publisher foundation
Pb 140, NO-9735 Kárášjohka-Karasjok

Dán almmuhusa bargguid suodjalit vuoignaduodjelága
njuolggadusat. Almmuheadji ja čálli sierra lobi haga lea buotlágan
gáhppálat ráhkadeapmi ja geavahan várás dahkan, dušše lohpi dan
muddui maid láhka suovvá, dahje sierra soahpamušain vuoigatvuoda
oamasteaddjiiguin.

Statped/SEAD ja ČálliidLágádusa ovttasbargoprošeakta.

Sámediggi lea addán doarjaga almmuhit skrinenteastta.

1. deaddileapmi: 2011, ČálliidLágádus
2. deaddileapmi lea rievdaduvvon: 2026, Statped

Almmuhan: © Statped

Gráfalaš bargu: Elle K. Porsanger, AlfaBehta grafiske
Deaddilan: Waasa Graphics Oy, Vaasa

ISBN 978-82-8263-025-2

6-16 jahkásaččaid giella

Namma
Teastta jođiheaddji

	Jahki	Mánnu	Beaivi
Teastabeaivi			
Riegádanbeaivi			
Ahki			
	Bárdni/gánda	Nieida	
Sohkabealli			

Oaseteasttat	Álgo-skoren	Skalerejuvvon skoren	Skalerejuvvon skoren čuoggát (+/-)	Sihkarvuođa-intervála
Cealkkamuitu			2	
Sátnegealda			2	
Doahpagat			2	
Oktiibuot golbma skalerejuvvon skorema				
Oktiibuot skalerejuvvon skoren			6	
Fonologalaš diđolaš-vuohta			2	
Grammatihkka			2	
Sátnekodeken			1	
Lohkanleaktu			1	

Skrinenteasttat

Lassiteasttat

Skalerejuvvon skoren	Cealkka-muitu	Sátnegealda	Doahpagat	Fonologalaš diđolaš-vuohta	Gramma-tihkka	Sátnekodeken	Lohkan-leaktu
19	•	•	•	•	•	•	•
18	•	•	•	•	•	•	•
17	•	•	•	•	•	•	•
16	•	•	•	•	•	•	•
15	•	•	•	•	•	•	•
14	•	•	•	•	•	•	•
13	•	•	•	•	•	•	•
12	•	•	•	•	•	•	•
11	•	•	•	•	•	•	•
10	•	•	•	•	•	•	•
9	•	•	•	•	•	•	•
8	•	•	•	•	•	•	•
7	•	•	•	•	•	•	•
6	•	•	•	•	•	•	•
5	•	•	•	•	•	•	•
4	•	•	•	•	•	•	•
3	•	•	•	•	•	•	•
2	•	•	•	•	•	•	•
1	•	•	•	•	•	•	•

	Skalerejuvvon loahppaskoren	Namahusat
115 ja eanet		Badjel dábálašvuođa
Gaskal 114 ja 86		Dábálaš
Gaskal 85 ja 78		Gehppes váttisvuođat
Gaskal 77 ja 71		Losit váttisvuohta
70 ja vuolil		Duođalaš váttisvuođat

1. CEALKKAMUITU		
Gaskkalduhte maŋŋá golbma váilevaš cealkaga maŋŋálagaid. Ii geardduhit.		
Instrukšuvdna: <i>Dál logan muhtin cealkagiid jitnosit. Guldal dárkilit ja daja justa nu go mun dajan.</i> Skoren: Čále 1 jus vástáduš lea áibbas riehta, muđui 0 jus okta sátni dahje eanet sátnit leat boastut.		
Geahččalanbargamuš: Elles lea alit gákti.	Stá ¹ /sátnit	Skoren
1. Son bođii sisa.	5/3	
2. Máhtte manai njuikku.	6/3	
3. Manne vázzet mánát dievvái?	8/4	
4. Áhkku lei giđa ealu luhtte.	9/5	
5. Son fárrii fas ruoktot diimmá geasi.	10/6	
6. Juohke dálvvi leat ollu gilvočuoigamat.	12/5	
7. Mun lean golbmii oaidnán gumppe guhkkin meahcis.	12/7	
8. Eadni ja áhčči vulggiiga maddái vácci luomemeahccái.	16/7	
9. Ánne dohppii mielde buot goikebierriguidd maid áhkus lei ožžon.	17/9	
10. Buđehat maid mun gilvván, leat njálgásat go dat maid mun oastán gávpogis geassit.	22/13	
11. Mii diehtit ahte čáhcelottit bohtet juohke giđa fas min lusa deike davás.	23/12	
12. Niillas lei nu buorre ja fálli njuiket ahte beasai fas máilmmi gilvonjuikemii dán dálvvi.	26/14	
13. Sáhpánbivdis lea ollu bargu go muhtin jagiid leat ollu goddesáhpánat juohke sajis.	26/12	
Oktiibuot		

¹ Stá = stávvalat

2. SÁTNEGEALDA	
Gaskkalduhte maŋŋá 3 nullaskorema. li geardduhit.	
Instrukšuvdna: <i>Dál dajan moadde sáni maŋŋálagaid ja don galggat dadjat daid seamma sániid.</i> Loga sániid nu ahte lea árvvu mielde okta sátni sekunddas. Čále dan maid oahppi dadjá seamma ráidoortnegis go dadjá dahje bádde. Skoren: 1 čuokkis jus buot sánit leat riehta rivttes sátneráiddus, muđui 0 čuoggá jus okta sátni dahje eanet sánit leat boastut, ođđa sátni dahje boasttu sátneráiddus.	
Geahččalanbargamuš : olmmoš – násti – golli	Skoren
Guokte sáni	
1. mánná – lávvu	
2. áidi – báidi	
3. bátni – oažžut	
Golbma sáni	
4. márfi – oarri – njálbmi	
5. nađđa – boaris – viehkat	
6. álgu – hálgu – gálgu	
Njeallje sáni	
7. lokta – okta – sokta – mokta	
8. áibmu – suotna – guossi – čáhci	
9. giella – jiella – miella – šiella	
Vihitta sáni	
10. áhkku – smáhkku – gáhkku – sáhkku – ráhkku	
11. sealgi – giella – buorre – juolgi – gáma	
12. čuollat – šaldi – girku – vázzit – njoammil	
Oktiibuot	

3. VUOSTÁLASVUOĐAT	
Gaskkalduhte jus vástida golbma boastut maŋŋálagaid. Lohpi geardduhit.	
Instrukšuvdna: Galggat gávdnat vuostesáni dan sátnái maid mun dajan. Skoren: Čále 1 rivttes vástádussii, 0 boasttu vástádussii.	
Geahččalanbargamuš: Lea go generála unni vai lea go son _____(stuoris)?	
1. Lea go gákti čáppat vai _____(ropmi, fasti)?	
2. Lea go báidi njuoskkas vai _____(goikkis)?	
Mii lea vuostesátne dán sátnái:	
3. álgit (heaitit, loahpahit, loahpat, geargat)	
4. árgi (jállu, duostil)	
5. lodji (villas, bahá)	
6. vuodjut (govdut)	
7. buoidi (guoirras, seaggi)	
8. gurret (deavdit)	
9. čavget (ložžet)	
10. bellješ (bealjeheapmi)	
11. assái (asehaš)	
12. optimista (pessimista)	
13. konkrehta (abstrákta)	
Oktiibuot	

4. SÁTNEMÁHTTU	
Go teasta lea nu oanehaš de berre buot bargamušaid bargat. Lohpi geardduhit.	
Instrukšuvdna: <i>Mii lea ... ? dahje Maid oaivvildat sániin ...?</i> Skoren: Čális 1 jus čilgehus lea sátni mii čuožžu dábálaš sátnegirjjiin. 0 jus vástádus lea čielga boastut, hui eahpečielggas dahje jus vástádus lea coagis (gč. Appendixsa manuálas).	
Geahččalanbargamuš: Mii lea gahpir? (oaivesuodji, maid coggá oaivái)	
14. Mii lea searja? (gos oadđá)	
15. Mii lea spihkár? (čohka diŋgga mainna dearpá maid nu oktii, dearpat)	
16. Mii lea bálká? (juoga maid oažžut go leat bargan, buhtadus, ruđat)	
17. Mii lea hoahkan? (hállat/hupmat ovttahi, mánáurgalusaid dadjat)	
Oktiibuot oasseteasttat 3 + 4	

5. RIIBMASÁNIT	
Bargga buot bargamušaid. Ii geardduheapmi.	
Instrukšuvdna: <i>Gávna dan sáni mii ii riibme/šuoŋa (ii heive).</i> Skoren: Čális 1 jus oahppi gávna sáni, 0 jus oahppi namuha boasttu sáni.	
Geahččalanbargamuš: áidi – báidi – olmmoš – skáidi	Skoren
1. bassat – gassat – rassat – skire	
2. čoavji – bealgi – sealgi – nealgi	
3. boallu – viessu – doallu – goallu	
4. guhkki – juhkki – suhkki – nieida	
5. oadđit – áddet – báddet – láddet	
6. gárrat – márrat – viehkat – šárrat	
7. čoarvi – biila – doarvi – soarvi	

6. SEGMEANTASUBTRAKŠUVDNA	
Bargga buot bargamušaid. li geardduheapmi.	
Instrukšuvdna: <i>Mii báhcá vel sátnái ... go válddát eret ...?</i> Skoren: Čális 1 rivttes vástádussii, 0 go lea boastut.	
Geahččalanbargamuš: guollemuorra – muorra	
Goallossánit	
8. juovlamánnu	juovla
9. guollefanas	guolle
10. čuoigansoappit	soappit
11. násteboagán	boagán
Stávvalat	
12. sánit	sán
13. gámis	gá
14. gáffal	gáf
15. jurddašit	šit
Jietnadagat	
16. darvi	d
17. sáidi	s
18. báhčči	b
19. čoalli	č
Oktiibuot oasseteasttain 5 – 6	

Lassi bargamušat: Grammatihkka

7. VEARBASOJAHEAMIT	
Gaskkalduhte jus vástida golbma boastut maŋŋálagaid ja joatkke boahhte oaseteasttain. Ii geardduheapmi.	
Instrukšuvdna: <i>Dál gulat cealkaga mas váilu okta sátni. Lasit dan sáni mii váilu.</i> Skoren: Čális 1 rivttes vástádussii, 0 boasttu vástádussii.	
Geahččalanbargamuš: Eadni boktá máná. Maid dagai eadni ikte? Son _____ (bovtii) máná.	Skoren
1. Niillas vuodjá biillain. Maid dagai Niillas ikte? Son _____ (vujii) biillain.	
2. Áhčči ja Máret oastiba gusa. Maid dagaiga soai ikte? Soai _____ (osttiiga) gusa.	
3. Moai čohkkájetne stuolus. Maid dagaime moai ikte? Moai _____ (čohkkáime) stuolus.	
4. Sii čuiget meahcis. Maid dahke sii ikte? Sii _____ (čuige) meahcis.	
5. Doai boraheahppi mánáid. Maid dagaide doai ikte? Doai _____ (boraheidde) mánáid.	
6. Mii leat ruovttus. Gos leimmet mii ikte? Mii _____ (leimmet) ruovttus.	
7. Don sugat jávrris. Maid dahket don ikte? Don _____ (suhket) jávrris.	
8. Dii rengobehtet ádjá. Maid dagaidet dii ikte? Dii _____ (renguidet) ádjá.	
9. Mun viehkalan olggos. Maid dahken mun ikte? Mun _____ (viehkalin) olggos.	
10. Mii báhčit guovžža? Maid dagaimet mii ikte? Mii _____ (bážiimet) guovžža.	
11. Mun ringen ruoktot? Maid dahken mun ikte? Mun _____ (ringejin) ruoktot.	

8. LOGUT JA KASUSAT	
Gaskkalduhte jus vástida golbma boastut maŋŋálagaid ja joatkke boahhte oaseteasttain. Ii geardduheapmi.	
Instrukšuvdna: <i>Dál gulat cealkaga mas váilu maŋimuš sátni. Mii váilu?</i> Skoren: Čális 1 rivttes vástádussii, ja 0 boasttu vástádussii	
Geahččalanbargamuš: Ánddes lea okta heasta, muhto Inggás leat ollu ____ (heasttat).	
12. Márjá liikui ovttá girjái, muhto Máhtte liikui buot ____ (girjjiide).	
13. Ivváris bávččasta okta suorbmá, ja Inggás bávččastit buot ____ (suorpmat).	
14. Áddjá ceggii ovttá goađi, muhto áhkku ceggii golbma ____ (goađi).	
15. Jovnnas lea okta boazu, ja Máhtes leat ollu ____ (bohccot).	
16. Áhkku vujii ovttain herggiin, ja biigá vujii buot ____ (herggiiguin).	
17. Áddjá finai ovttá lávus, ja mánát fitne buot ____ (lávui).	
18. Vieljas lei okta gussa, ja oappás ledje guokte ____ (gusa).	
19. Ánddes lei okta gáma, ja Ánnes fas guokte ____ (gápmaga).	

9. KOMPERATIIVA JA SUPERLATIIVA	
Gaskkalduhte jus vástida golbma boastut maŋŋálagaid. Ii geardduheapmi.	
Instrukšuvdna: <i>Mun logan ovttá cealkaga, ja don galggat lasihit daid sániid mat váilot.</i> Skoren: Jus goappašat sánit leat riektá, čális 1. Jus nubbi sátni dahje goappašat sánit leat boastut, čális 0.	
Geahččalanbargamuš: Ristin lea boaris, Márjá lea ain ____ (boarráset) ² ja Elle lea buot ____ (boarráseamos) ³ .	
20. Ingá lea rikkis, Biret lea ain ____ (riggát), muhto Elle lea buot ____ (riggáamus).	
21. Liššá lea bastil, ákšu lea ain ____ (bastilet) ⁴ , muhto niibi lea buot ____ (bastileamos) ⁵ .	
22. Mánná lea lihkolaš ⁶ , oabbá lea ain ____ (lihkolaččat) muhto viellja lea buot ____ (lihkolaččamus) ⁷ .	
23. Seahkka lea lossat, geađgi lea ain ____ (losit), ja golli lea buot ____ (losimus).	
Oktiibuot oaseteasttain 7 + 8 + 9	

² Boarrásat, boarrásut, boarráseabbo, boarrásabbo

³ Boarrásamos

⁴ Bastilat, bastilut, bastileabbo, bastilabbo

⁵ Bastilamos

⁶ Lihkolat, lihkolut, lihkolabbo

⁷ Lihkolamos

Lassibargamušat: Lohkan

10. SÁTNEDEKODEN	
Dát bargu lea mánáide 9 jahkásaččaid rájes.	
Instrukšuvdna: Atte oahppái 1. mildosa. Daja oahppái: <i>Dál galggat lohkat juoga mas leat guhkes sánit. Sániid siste leat smávit sánit. Geahččal daid gávdnat. Loga sániid jienajávohaga. Bija sárgá juohke sáni gaskki maid gávnnat. Bargga nu johtilit go vejolaš.</i> Skoren: Bisset oahppi maŋŋá 45 sek. Čális 1 čuoggá jus sánit leat juhkkoujvovon riehta ja 0 čuoggá jus sánit leat juhkkoujvovon boastut.	
Geahččalanbargamuš: sonfalgii	Skoren
1. dálamasmun	
2. miiduálás	
3. moaidasdu	
4. mosongoas	
5. jusdiivai	
6. subiilagean	
7. aliteanvuos	
8. láibisiimaid	
9. dáldonmánná	
10. girjišatsu	
11. buotdanbargá	
12. leatdučáhci	
13. eabafasruoná	
14. juolgigiiboazu	
15. manviežžatsii	
16. giedæaiseaŋga	
Oktiibuot = sátneláhkkiid lohku riehta juhkkoujvovon 45 sek.	

11. SÁTNELÁHKKIT: ÁIGI	
Dát bargu lea mánáide 9 jahkásaččaid rájes.	
Instrukšuvdna: Geavat 2. mildosa. Dajai oahppái: <i>Dál galggat lohkat dáid sániid nu johtilit ja riehta go vejolaš. Loga sániid jitnosit ja muite dadjat sániid riehta.</i> Ale divo oahppi. Skoren: Čális galle sekundda ádjána.	Áigi
Sátneláhkkiid lohkan	
12. SÁTNELOHKAN: ÁIGI	
Dát bargu lea mánáide 9 jahkásaččaid rájes.	
Instrukšuvdna: Geavat 3. mildosa. Daja mánnái: <i>Dál galggat lohkat dáid sániid nu johtilit go vejolaš.</i> Skoren: Válde juohke joavkkus áiggi. Čális daid áiggiid.	
Oanehis sánit	
Guhkit sánit	
Guhkes sánit	
Oktiibuot oaseteastain 11 + 12 áigi	

1. mielddus

Geahččalanbargu: sonfalgi

dálamasmun

miiduálás

moaidasdu

mosongoas

jusdiivai

subiilagean

aliteanvuos

láibisiimaid

dáldonmánná

girjišatsu

buotdanbargá

leatdučáhci

eabafasruoná

juolgigiiboazu

manviežžatsii

giedaeaiseanğa

2. mielddus

dálamasmun

miiduálás

moaidasdu

mosongoas

jusdiivai

subiilagean

aliteanvuos

láibisiimaid

dáldonmánná

girjišatsu

buotdanbargá

leatdučáhci

eabafasruoná

juolgigiiboazu

manviežžatsii

gieđaeaiseanga

3. mielddus

1. Oanehis sánit

gea
fas
gal
min
maid
mu
dan
šat
jus
leat

2. Guhkit sánit

alit
okta
ikte
biila
cizáš
čieža
diddi
gállu
lávžá
giđđa

3. Guhkes sánit

borahit viegadi
njuovvamuš
máizziidit
oidnosis
mánávuohta
ruđaheapmi
šiehtadallat
lávomuorat
njuovvanboazu